

ANNA CZAPLA
ZYGMUNT GAŁECKI

Katedra Języka Polskiego KUL

KONFERENCJA POŚWIĘCONA ŻYCIU I PRACY BADAWCZEJ
PROFESORA WŁADYSŁAWA KURASZKIEWICZA,
WŁODAWA 18-19 CZERWCA 2009

Władysław Kuraszkiewicz urodził się 22 lutego 1905 roku we Włodawie nad Bugiem. Gimnazjum ukończył w Chełmie, a studia polonistyczne i slawistyczne odbył na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie w latach 1924-1929. W roku 1929 uwieńczył je doktoratem uzyskanym na podstawie pracy o polskich samogłoskach nosowych. Po doktoracie lwowski absolwent uzyskał asystenturę na Uniwersytecie Jagiellońskim, łącząc ją z pracą nauczyciela gimnazjalnego oraz służbą wojskową, którą odbył w artylerii konnej w latach 1930-1931. Równocześnie kontynuował studia językoznawcze, zwieńczone w 1934 roku habilitacją slawistyczną na podstawie rozprawy o języku gramot halicko-wołyńskich XIV i XV wieku. Uczony przez rok pogłębiał swoją wiedzę w Wiedniu i Pradze pod kierunkiem jednego z najwybitniejszych językoznawców XX wieku – Mikołaja Trubieckiego. W roku 1936 Władysław Kuraszkiewicz uzyskał nominację na profesora nadzwyczajnego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Tu kierował Katedrą Języka Polskiego po Witoldzie Doroszewskim i dołączoną do niej Katedrą Filologii Słowiańskiej. Aresztowany w listopadzie 1939 do czerwca 1940 roku przebywał w więzieniu na zamku lubelskim, a następnie został wywieziony do obozu koncentracyjnego w Sachsenhausen, gdzie jako numer P 25793 przebywał do oswobodzenia obozu. Do kraju wrócił po kilku ciężkich operacjach w Lubece. 22 VIII 1946 roku podjął obowiązki profesora na KUL-u jako kierow-

nik Katedry Filologii Słowiańskiej. W roku 1950 prof. Kuraszkiewicz rozpoczął pracę na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu, z którym związał się już na stałe do swojej śmierci w 1997 roku.

Uroczystość pod honorowym patronatem Marszałka Województwa Lubelskiego, związana z nadaniem imienia prof. Władysława Kuraszkiewicza rondy we Włodawie, odbyła się w dniach 18-19 czerwca 2009 roku. Organizatorami przedsięwzięcia byli Instytut Filologii Słowiańskiej UMCS i Burmistrz Włodawy. Wydarzenie to było efektem długoletnich starań przede wszystkim dr. hab. Feliksa Czyżewskiego, prof. UMCS w Lublinie. Wśród podjętych przez Radę Miejską w kadencji 1998-2002 kwestii znalazła się i ta dotycząca nadania jednej z ulic imienia Profesora Kuraszkiewicza. Wniosek taki skierowali członkowie Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Włodawskiej oraz środowiska akademickiego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, z którymi to uczelniami Kuraszkiewicz był naukowo związany. Wniosek rozpatrzono pozytywnie, jednak zabrakło obiektu, któremu można by nadać to szacowne imię. Zabiegi o uhonorowanie Profesora znalazły swój szczęśliwy finał w roku 2009. Uroczystości rozpoczęły się w czwartek 18 czerwca mszą świętą w intencji śp. Władysława Kuraszkiewicza, sprawowaną w kościele p.w. Najświętszego Serca Jezusowego we Włodawie. Po Eucharystii nastąpiło poświęcenie ronda im. Prof. W. Kuraszkiewicza, a następnie otwarcie wystawy prac Profesora w Miejskiej Bibliotece Publicznej, które rozpoczął okolicznościowym przemówieniem Przewodniczący Rady Miejskiej.

Konferencja naukowa odbyła się w sali konferencyjnej Urzędu Miejskiego we Włodawie. Rozpoczęły ją okolicznościowe odczyty przedstawicieli środowiska językoznawczego, przedstawicieli władz uczelni w Polsce: Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Pierwszym referentem był prof. dr hab. Bogdan Walczak (UAM), który w wystąpieniu *Władysław Kuraszkiewicz – badacz dawnej mowy polskiej i ruskiej* podkreślał ogromny dorobek naukowy Profesora, przekraczający 270 pozycji, wśród których znajduje się kilkanaście książek i kilka dalszych rozpraw, które – choć nie wyszły jako osobne książki – objętością przewyższają niejedną książkę (np. liczące 250 stron *Szkice o języku Mikołaja Reja*). Spośród tej spuścizny Walczak wymienił najważniejsze prace z językoznawstwa polskiego i ruskiego, a wśród nich: *Pochodzenie polskiego języka literackiego w świetle wyników dialektologii historycznej* (1953) i *Zarys dialektologii wschodniosłowiańskiej* (1954).

O *Związkach Profesora Władysława Kuraszkiewicza z Lublinem i Lubelszczyzną* mówił prof. dr hab. Władysław Makarski. Scharakteryzował on dorobek językoznawcy, dzieląc go na okres przedwojenny i powojenny. Z okresu przedwojennej działalności Kuraszkiewicza na KUL-u pochodzą studia na temat stanu historycznego dwóch gwar, które sytuują się na przeciwstawnych krańcach Lubelszczyzny – *Z przeszłości narzecza zamojskiego* (1937) oraz *Z przeszłości narzecza Kazimierza nad Wisłą* (1939), i pierwsze syntetyczne opracowanie gwar Lubelszczyzny. Wśród przedwojennych artykułów rutenistycznych powstałych w okresie kulowskiej działalności Profesora, dotyczących języka długiego pasa pogranicza polsko-ruskiego od Karpat po Polesie, bliskiego Lubelszczyźnie Podlasia dotyczy artykuł *Najważniejsze zjawiska językowe ruskie w gwarach między Bugiem i Narwią* (1939). W lubelskim okresie powojennym badacz opublikował kilkanaście rozpraw, w tym *Język polski w obozie koncentracyjnym* (1947), *Szkic polonizującej się ruskiej gwary archaicznej w Dratowie pod Łęczną* (1947) oraz *Mazurzenie w ruskiej gwarze pod Siemiatyczami* (1950), a także wspólnie z A. Wolffem *Zapiski i roty polskie*.

Pierwszy dzień oficjalnych uroczystości dopełniły wystąpienia rodziny Profesora, Małgorzaty Zińczuk *Nasz Profesor*, wspomnienia spotkań z Profesorem Władysławem Kuraszkiewiczem Zenona Leszczyńskiego i Michała Łesiowa oraz wycieczka po mieście pod hasłem *Włodawa – miasto trzech kultur*. Włodawa jest jednym z niewielu miast, w którym od wieków żyli obok siebie Polacy, Ukraińcy, Białorusini oraz Żydzi. Tradycję wielokulturowości upamiętnia i kultywuje coroczny Festiwal Trzech Kultur: żydowskiej, polskiej i ruskiej, związanych z trzema religiami: judaizmem, katolicyzmem i prawosławiem. Szlakiem trzech wyznań wiódł spacer po mieście. Uczestnicy uroczystości zwiedzili: barokowy kościół parafialny p.w. św. Ludwika z lat 1741-1752, zbudowany według projektu włoskiego architekta Pawła Fontany przez budowniczego Tomasza Rezlera; cerkiew Narodzenia Najświętszej Maryi Panny we Włodawie, wybudowaną w latach 1840-1842 z fundacji Augusta Zamojskiego jako świątynia greckokatolicka, od 1875 roku będącą cerkwią prawosławną; Wielką Synagogę wzniesioną w roku 1764, przy której znajdują się jeszcze dwa pokrewne budynki: Mała Synagoga oraz Bejt ha-midrasz.

W drugim dniu uroczystości jako pierwsi wystąpili dr Tomasz Lisowski i dr Jolanta Migdał (UAM) z referatem *Dawna polszczyzna żywa – uwagi inspirowane pracami profesora Władysława Kuraszkiewicza*, wskazując na rozróżnienie przez Kuraszkiewicza polszczyzny XVI wieku na: mowę gwarową, polszczyznę literacką i funkcjonujący obok nich język łaciński. Prof. Michał Kondratiuk oraz dr Bazyli Siegień (UwB) w wystąpieniu *Rola języka i nazw własnych w samoi-*

dentyfikacji mniejszości narodowych i etnicznych w regionie białostockim mówili o czynnikach integrujących naród i mniejszości narodowe – o tradycji, kulturze i – w szczególności – o języku etnicznym, który niekiedy nie pełni nawet roli języka pomocniczego. Dr Marek Olejnik (UMCS) w wystąpieniu *Z mikrotoponii powiatu włodawskiego* przedstawił materiał językowy zebrany ze 101 miejscowości powiatu włodawskiego od informatorów polsko- i ukraińskojęzycznych oraz map odręcznych, wyłaniając najczęstsze typy derywacji w kontekście geograficznym. Prof. Lubow Frolak (UMCS) mówiła o *Funkcjonowaniu fonemów „y” i „i” w gwarach ukraińskich*, odnosząc się do teorii Kuraszkiewicza o ukraińskim ikawizmie. Dr Agnieszka Dudek (UMCS) przedstawiała *Pogranicze polsko--ukraińskie w świetle danych z zakresu obrzędowości i folkloru*, pokazując pogranicze w znaczeniu kulturowym oraz polsko-ukraińskie analogie w zakresie obrzędowości. Dr hab. Alicja Pihan-Kijasowa (UAM) zapoznała słuchających z *Tradycjami nauki w Wielkopolsce*.

Pod koniec drugiego dnia obrad odbyła się gorąca dyskusja, w której udział wzięli prof. M. Łesiów, dr Z. Gałeczki oraz prof. F. Czyżewski.

Z okazji uroczystości nadania imienia prof. W. Kuraszkiewicza rondy we Włodawie wydany został numer specjalny dwumiesięcznika środowisk twórczych „Lublin. Kultura i Społeczeństwo” (2009, nr 2-6), w którym o Profesorze piszą M. Zińczuk, B. Walczak, W. Makarski, S. Warchoł, M. Łesiów i F. Czyżewski.